

Թող լիցի այս, չգրադիլ ճերթողական գրութեամբը, զի դար ճերթողաց և բա՛նաստեղծական գրութեանց այլևս անցեալ գնացեալ է և ի գործնական և ո՛չ ի գաղափարական դարու ապրիլ ճեղ վի՛ճակեցի։ Զհետ գնա միշտ լուրջ գիտութեանց, մանաւանդ հնագիտական խուճարութեան և պատմական ուսումնասիրութեան, և թո՛ղ այդ լիցի անփոփոխ ծրագիր բովանդակ կենացդ. և յորժամ առնիցես դու զայդ ամենայն շնորհօք բարեգութ՝ երկնից՝ յայնժամ կարեմ գուշակել թէ ըստ օրինաց հոգեփոխութեան մաշկեակն Եղիայիս եկեալ հանգիցէ յեղիւէդ, և որ ինձ թերի՝ քե առցէ լրումն ի կատարեալ գոհունակութիւն հօրդ ըստ

հոգւոյ և ի պարծանա ագնուական տոհմին Սէթեան։

Եւ այն ինչ յաւարտ բանիցն կամէի մատչիլ ի համբոյր աշոյ Մենտորին իմոյ վասն հայրական լուրջ և իմաստալից խրատացն՝ և ահա՛ զարթեալ ի քնոյ և տեսի թէ լոկ երազ իմն էր վաղանցուկ. սակայն և այնպէս ի գունա անկեալ համարուեցի զցուրտ հող շիրմին, անդէն և անդ կալ և մնալ հաստարիմ՝ ընդարձակ ծրագրին՝ զոր եղեալ էր առաջի իմ անմահ ճերթողն թաղիպաղան՝ թէպէտ և յերազի։

ի կալկաթա Հնդկաց

յ 2 / 15 Մարտի. 1923

ՄԵՐՈՒՅՐ Թ. ԱԼԵԽԱՆԸ
(ՆՈՐ - ՋՈՂԱՅԻՅԵ)

ԳԵՐՊ. ԻԳՆԱՏԻՈՍ ՄԱՆՈՅԵԱՆԻ ՄԱՐՏԻՆՈՒ ԱՐԲԵՊ.Ի

Հ Ր Ա Ժ Ե Շ Տ Ի Ճ Ա Ռ

Ս. Եփրեմի վանքի տանիքէն¹

Կեցէջ վարկեան մը կարգերուդ վրայ, ո՛վ քաջա՛յաջ թախտեմ, վե՛հ զօրականը, գիւցազունը Տեառն Եկուսի, ախոյեանք հշմարիտ հաղորդողդ Հաւատոց, Եղեցեցի կ'ուզեմ աչքերս ձեր քաղցր տեսութենէն, և ձեզ ուղղի ճշմարտի խաղաք։

Ողջի քեզ, ո՛վ Հայրապետդ Եկեղեցւոյ, Խղնա՛տիւս, անունդ լուսաւոր, պատրիարքդ Առաքելայ. քու քաջութեանդ հետեցայ ու քիչ առեկէն վկայութեամբ քեզ խոսակից պիտի ըլլամ Այնպէս կ'երեւիս այգիս՝ իբր թէ առնիդ եկող ժողովրդեան ըսէիր. « Թողոսքիւն արարեց ինձ, եղբարք, մի՛ խափանեց զիս ի կեյոյ, կու՛մեցարոջ ընդ մեռանքն իմ... քոյ տուց ինձ զսուրբ շոյս առեկէ... Խղնա՛ն աշխարհիս այսորիկ յափտակի կամ գիւս... մի՛ ոք ի ձեզ գգնեցե՛մա, այլ մեռանքն յիմ կողմն յորեւ... Ես... յօժարեալեմքս մեռանքն վասն Աստուծոյ », և կը ցնկեմ որ ամեկեքս ալ միանիք ի սեր Անոր. « Որ վասն մեր մեռանքն ? » խաշին վրայ ի քաջախերութեան մեզ։

Ողջի ձեզ, դուռնդ մաքուր քանապոյից և արդար գպիւրեւոր։ Ողջի ձեզ, ո՛վ ժողովրդեան ընտիր զօրեւոր, որ նախիկ եկեղեցւոյ երեւի քանանախորու, սարկաւորաց և փառաւոր պայրիւրուն բախակից եղալ։ Ինչո՛ւ այդ վատերը ձեր ձեռքերն ու ուղեքը զերիւի

պէս կապած, և պարանոցները՝ շղթայից ծանրութեան ներքե են ընկած, անարգ ու պոռո՛ք մարդկան քաղմու՛թին մը կը շրջապատէ զձեզ, կը տեսնեմ զձեզ չորս չորս, կինդ կինդ կապած, և հակառակորդները կինդ կինդ և վեց վեց հարուած կ'իջեցնեն։ Փիչ առեկէն ձեր նպատակին պիտի հասնիք, ձեր մաքուր իղծերը պիտի կատարուին, և զԱստուած պիտի տեսնեք. երանի՛ ձեզ, բեր երանի. աւա թշնամիներն ալ իրենց իբր կարեր նկատած զորքը՝ քիչ առեկէն պիտի կատարեն, ձեր վրան իրենց բարկութիւնն ու սրամտութիւնն թափելով՝ պիտի հասնին անունը իրենց վրէժխղբական այցաղակ նպատակին. այլ զու՛գ՝ անունը ձեռքէն քաշած անխրա՛տութեանց վարձը պիտի ընդունիք։

Երանի՛ ձեզ, ո՛վ Եկուսի գառնակներ, ո՛վ արքիա՛փայլ և շոքրազարգ աստուածային զաւակներ Հաւա՛տոց, որդիք ընդհանրական Եկեղեցւոյ. նա պիտի պարձի ձեզմով, պիտի հուշակէ ձեր անունները։

Կը տեսնեմ որ ձեր լեզուները կը զործածէք՝ չա՛րակրութեան ու նեղութեան յարգը գրուածելով. ա՛նոցմէ զղալիք բացատրութիւններ կը ըզլին, մարգարէական սաղմոսաց նուիրուած են անեղք, տնեշալով յափտեանական երջանկութեան յաղմանակէ։

Կը կարգամ ձեր գեմերուն վրայ անսպաս երջան։

կուլման ունեցած բարձր և անմատչելի իրիւնքներդ, ու
 ձեր սրտերէն արժանաւոր անպատկեր փափաղներն ու
 բերძուներնը, իսկ ձեր աչքերն ուղղուելով ի զան պա-
 տարապաշտ Գառնի՝ կը սեւեռէ զէզ ի Ելիկից արքա-
 յուլման անստուեր պայծառութիւնը, Բնածախէ հողում,
 անա քիչ ատենէն պիտի հասնիք այն փառաւոր տեսու-
 թեան և քաղցրանալէ զեղեցիկութեան, ()՛ն կարիւնքն, և
 թէ՛ աշխատեցաք և նեղուեցաք քիչ մը ժամանակ, բայց
 պիտի հանգչիք ու բերքիդ, պիտի դարձէք և ուրիշաւ,
 նաք անկերպ, և ալ պիտի խորիւրդ:

Կը նշմարեմ ճամբուն վրայ պատանիներ՝ որոնք ձեզի
 կ'ուզեն հասնիլ, որպէս զի կարենան յազնեալ ձեր
 տեսքէն և յետին ողիւրթն ըսել, կը լսեմ Էրեւնց աղա-
 դանիւրը՝ որ կը գոչեն, Հայրիկ, իշխայր, Հորեղբայրս,
 Գեղույ, մեր կ'երթամ, մամ Թողուցիր դիւ, Բնա պիտի
 ըլլայ իմնակ քեզմէ վերի, Բնա պիտի հանգչայի ինձ
 ւս. հեռանալով վերի: Այնի հայրիկ, վա՛ն եղբայր իմ,
 տառապանք ազգականներս և ողբալի՜ անմայկեցա՜...
 Գիտեմ թէ ծարաւն զմեզ տառելու և քաղցը ցամ-
 քեցող, բայց անա կը հասնանք մտաւայ պաշտիւր մը՝
 ուր պիտի կարենաք ձեր ծարաւն անցընել և անթու-
 թիւն յազնեցնել, որպէս զի ուժ ասած՝ կարենաք եր-
 թալ:

Կը տեսնեմ հայր ի որդի կապուած՝ զաղապողի
 ակնարկներ կը ձգեն իւրաւու, և մին միւսին չի համար-
 թակիր բան մ'ըսել, ծննդու և կամ խոցուելու վա-
 յան անբերկու: Կը տեսնեմ զիմ ծաղկաւոր հարազատ-
 ներ՝ որոնք լանջաց ներքե կը վառն կը բորբոքին սի-
 րոյ ընդեր, և չեն կարող իրարու քաղցը ծպտի մը
 ցուցնել:

Կը տեսնեմ հովիւն իր քանանանիւրով՝ որոնք կազմ
 և պատրաստ են պատհարակի, կը փափաղեն մահուան՝
 որպէս զի շուտ Երկիրը ժամանեն: Գնացէ՛ք Աստուծոյ
 օրնուլիւհամբ, զնացէ՛ք Անոր նովանաւորութեամբն ու
 պահպանութեամբն. ձեզ ընկեր և նեղութեան մէջ, թի-
 կունց՝ տառապանաց մէջ, և պատրաստ է՛ Նա ձեռքեր-
 նէդ բռնած՝ ձեր իրաւանց վրէժներդ հանգիստաւոր:

Կը նշմարեմ ձեր մէջ սերելի եղբայր մը Զովմէֆ՝
 անուն, կը փափագիմ հասնիլ, զրկանաւորուել և հա-
 րողիկ իրեն սիրոյս բոցերն: Թէ որ ինձ նստը ըլլալը՝
 պիտի քակէի շղթայաշար զօրազուգիւրն, ու թնա-
 մեաց ամբոխը հեղձուլով պիտի հասնէի անոր՝ կուրքեխ
 անգիւղու և իրեն սիրոյս յետին ողիւրթն տալու. ա՛նչ
 ամբարտաւան քաղեկերու մազիւններէն պիտի ազատէի
 զայն, ի՛նչ և հանգիւղէին ինձի հարուած, նախաբիրք ու
 իշխոյնքն, մինչև քամակն ալ մահու: Գիտեմ՝ թէ
 քիչ ատենէն իր պատմունքնը հանած՝ խոր զուրբ մը
 մէջ պիտի նստան, և նոյն պատմունքնը ի՛նչ իսկ ա-
 բեմով թաթախեալ պիտի բերին: Զմե՛ պատուեր հո
 հանգիւղս ու սուգ չեմ զգնիր, ալլ քիչ մը ժամանակ
 պիտի լամ, բայց յետոյ պիտի ամբողջմ արտիւ վերջերն
 ու միւթմարութիւ: Նա փրկչիս քուի ինձ բարիխոս հպաւ,
 և երկիւր արագորդ զապն մէջն օթեան պատրաստեց:

Այս հարբէն՝ զոր այսօր բուկումն ու երկնաշաղկ
 կ'անցնիք, շատ ատեն չէ՛ որ ձի կնձած՝ յաղմանակաւ
 ձեր մեծափառլամ զօրիւտներն ու քաղցրաբայր պա-
 տը:

տեղները կ'երթայիք, և հողիկդ զանազան յոգնու-
 թիւններէ մեծափառ ևամար, և աշխարհի հողերէն և
 արկաններէն արժեքներու. իսկ այսօր, այնքան յոգնած
 և ուժաթափ էք հաւատ (նա) որ զեղեցիկութիւնիդ
 զացած՝ և պղծաւոր դէմքերիդ արտառութեան ամպեր
 են պատած: Բայց վստահ հեղձ՝ որ պիտի հասնիք
 այսօր երկնակաւուտ Դրախտը՝ ուր մ'չ եղ և ոչ աը-
 խուրթիւն կայ:

Փանի մ'օր առաջ՝ հիշդ յայտ համբուն վրայ կը տես-
 նի՛ ձեր զոռնազուրկն և խուճալ խուճալ քայլի ու զա-
 նազան քաներու վրայ ուրիւր խուճալ խուճալքն,
 իրարու քնծութեան և ուրախութեան քաժակներ մա-
 տուցանելով: Բայց այսօր՝ կը տեսնեմ որ արտառութեան
 նշաններ կը բարձրանան դէմքերուդ վրան և ան ու
 զողը՝ պայաբերով կը սիրէ ձեր սրտիւրուն, կեցած էք
 լուս և մեծի՛ կարծես թէ՛ անուտ կրչտակ կանգնած
 է ձեր գլխուն վրէժ: Այլ անուտ հնչ, ավարտութեան,
 նիդ՝ զօրութեան, սուգն ի միւթմարութեան և ի սփու-
 փուռն պիտի փոխուի:

Այն ժէ՛ լէ՛ք տեսներ այն ու՛շ ամբարտաւան սարդը,
 Պատեխայ ցցուած բարձրաբերձ բերդը. այս երկիրս
 վրայ՝ զա՛ վերջին կայարանն է ձեզի համար, Հո՛ն
 պիտի անանդէք ձեր հողին փրկչին ու բարեգութ Ա-
 տուծոյ ձեռքը. հո՛ն պիտի հոսն ձեր արկաններն իբրեւ
 մագրու լըոյ անպանկիտ աղբիւրներ, իսկ ձեր մարմնի-
 ներ՝ յաղապարի և խուճիկի նման անուշաւոր քոյկեր
 պիտի սփռնու:

Դարձուցէ՛ք աչքերիդ, Նայեցէ՛ք մէջ մ'ալ Զարգա-
 ւանայ բերդին. նա պարծանքով՝ որ մը օրբազան և
 նուիրական ուխտառիկ պիտի ըլլայ. հո՛ն պիտի դիմեն
 ձեր ցանկալի ընտանիքներն ու ազգակիցներն և սրտա-
 կից բարիկամներ. պիտի անուշտան լիզուրին՝ ձեր քաղցր
 յիշատակները, և պիտի քաջալերուին՝ անխախտ Պա-
 տու իրենց հաւատքին վրայ. ձեր յարաբերութեան և
 յաղմանակին համար, ձեզ լըսանի՛ պիտի ըսեն:

Կը զգամ, թէ ձեր ոյժը նուազած է, նարմաշ մար-
 միկներդ տկար է, և զրեթէ՛ յառաջ՝ երթալն իսկ անհար.
 Այլ կարող է՛ Աստուած ուժերիդ վերագրանել, ձեզ
 զօրութիւն պարզակն, որովհետեւ ձեր կատարածը մօտ
 է և վերահաս:

Այլու քաղցնէ, համբերեցէ՛ք նեղութեան յետին
 վայրկեաններուն. քաղցնէ՛ք լեզուիս համար՝ որչափ զա-
 նայից և ցուազանգիւս ոտքերիդ կը ներկեն: Փիչ ատենէն
 Շէխան կը հասնիք, ուր զովարար է ջուրը, խոտեր
 զաւարազող. կան հոն քաղմութիւ և քարձերանք ծա-
 ւան, կարմրազակա՛ն ու հասուն պտուղներ. բայց իճի՛
 թէ՛ հակառակորդները թողան որ անոնց տեսքը վայելէ՛ք
 կամ քաղցրութիւնը հաւաքէ՛ք:

Համբուն վրայ խոր վերապա՛ւ կայ, ուր ձեր օրնեալ
 մարմինները պիտի նստուին, անոնց վրայ անմահ զուարթ-
 նոց սուրբ հողիկները պիտի հսկեն: Օր մը այն հողը
 պիտի գտնուի Հոովմէական զինազամբաններու նման՝
 լըրստենալ ժողովրդեան Արքայաւոր մը: Վստահ հեղձ,
 որ ձեր մահուան մ'պատեն պիտի ստանաք նոր ոյժ մը,
 տաք զօրութիւն մը, զոր յարաբարապէս «Յետին
 կնկնաւարտ օրորարեմ» (կամ ողորմող) կը կոչեն:

